

Overijssels financieel toezicht: meerwaarde in goede en slechte tijden

Zwolle, 4 december 2013

Opzet presentatie

- Waarom dit onderzoek?
- Wat hebben we onderzocht?
- Toezicht in het kort: stand van zaken, rollen en uitvoering
- Overwegingen voor PS
- Enkele overwegingen voor GS

Waarom dit onderzoek?

- Thema aangereikt vanuit PS
- Gemeenten in financiële problemen door grondexploitaties:

Kampen verliest miljoenen op grond

Deloitte vindt grondprijzen in voorjaarsnota Almelo te hoog

Zwolle heeft 60 miljoen nodig voor grondexploitaties

De geschiedenis herhaalt zich

1985:

Moeiten gemeenten door grond

AMSTERDAM (ANP) - Eén op de vier gemeenten in ons land heeft ernstige financiële problemen of verwacht deze als gevolg van moeilijk verkoopbare grond. Dit is vastgesteld bij een onderzoek van de Stichting voor Economisch Onderzoek (SEO) van de Universiteit van Amsterdam.

Gemeenten kopen grond om deze bouwrijp te maken en vervolgens te verkopen voor woningbouw en als bedrijfsterrain. Uit een enquête van SEO is gebleken dat gemeenten op 1 januari 1983 naar schatting 48.000 hectare grond in bezit hadden om deze als bouwrijpe grond te verkopen.

Deze grond had een boekwaarde van 8,2 miljard gulden. Een deel van deze grond (30.000 ha) wordt bouwrijp gemaakt. De boekwaarde hiervan is 5,4 miljard gulden. De gemeenten willen hierin nog voor ruim 13 miljard gulden investeren. Zij hopen dat deze grond bijna achttien miljard zal opbrengen. Eén op de vier gemeenten verwacht echter dat de inkomsten de uitgaven niet zullen dekken. Deze gemeenten verwachten een gezamenlijk tekort van ongeveer 2,5 miljard gulden.

Het resterende deel van deze grond met een boekwaarde van 2,8 miljard gulden ligt nog braak, aldus de stichting. Vol-

gens SEO zijn de problemen waarschijnlijk ernstiger dan de gemeenten zelf verwachten. De problemen vinden onder meer hun oorzaak in de economische stagnatie van de laatste jaren.

- Meerwaarde in goede en slechte tijden

Wat hebben we gedaan?

Centrale vraag:

Op welke wijze geeft provincie Overijssel vorm en inhoud aan haar rol als toezichthouder op de gemeentefinanciën, toegespitst op gemeentelijke grondexploitaties en in relatie tot haar ruimtelijke rol?

Aanpak:

- Casestudy: Almelo, Borne en Zwolle
- Interviews met BZK en vier andere provincies
- Theoretisch inzicht van prof.mr.dr. Elzinga over rol PS

Toezicht in het kort

- **Basis:** artikel 203 Gemeentewet, wettelijke taak opgedragen aan GS
- **Doel:** voorkomen artikel 12-gemeenten
- **Twee vormen:** repressief (regulier) en preventief
- Financieel toezicht richt zich op de **begroting**

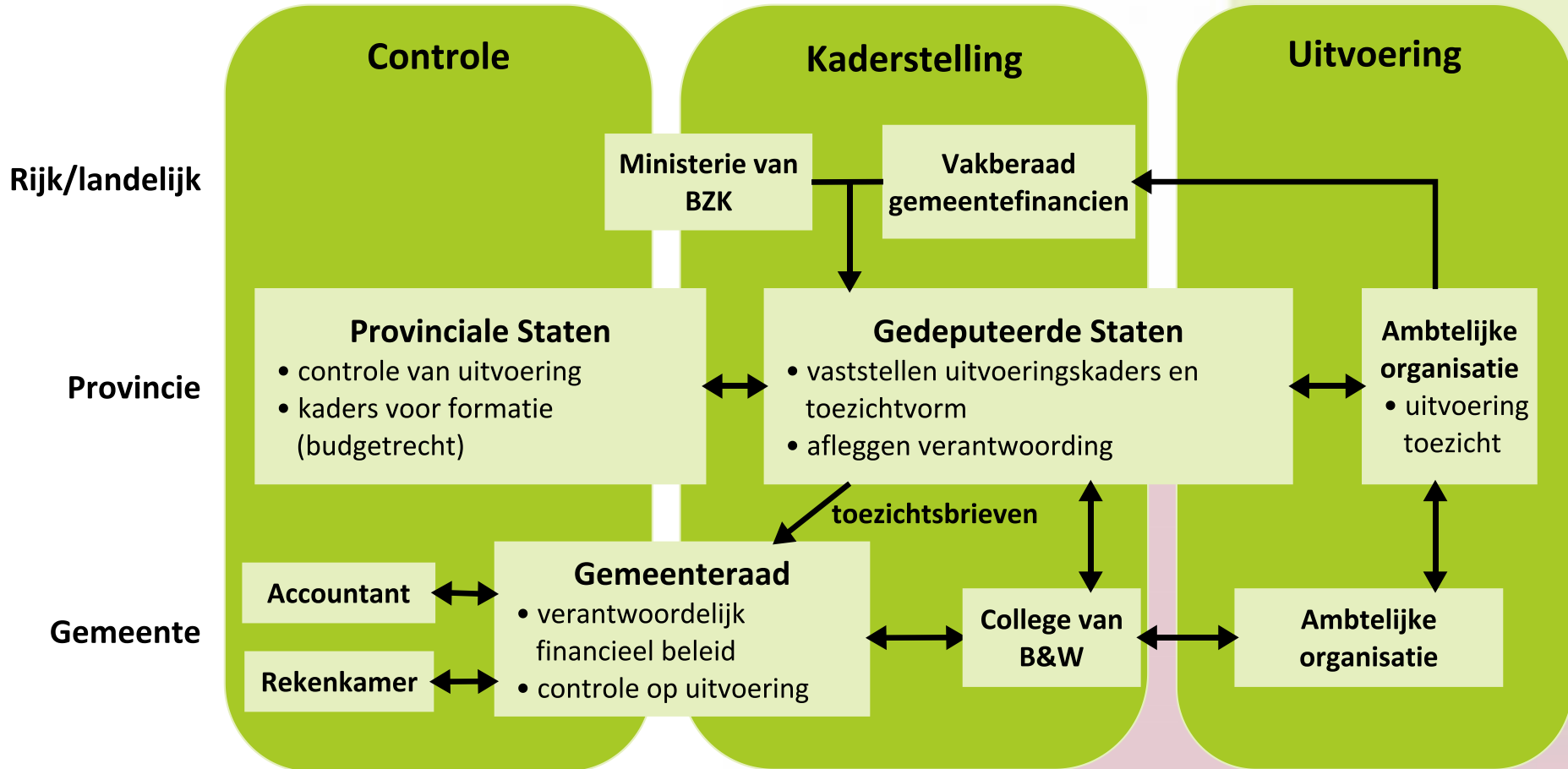
Wat is de status in Overijssel?

- Geen artikel 12 gemeenten en geen preventieve gemeenten sinds 2011

	Overijssel			Nederland
	Imperatief preventief toezicht (= niet sluitende begroting)	Facultatief preventief toezicht (= termijnoverschrijding)	% van totaal	% van totaal
2006	0	1: Kampen	4%	7,2%
2007	0	0	0%	4,7%
2008	2: Losser en Wierden	0	8%	3,9%
2009	2: Enschede en Losser	0	8%	2,7%
2010	2: Ommen en Tubbergen	0	8%	4,4%
2011	0	0	0%	4,8%
2012	0	0	0%	2,6%

* Exclusief toezicht dat voortvloeit uit de Wet algemene regels herindeling (arhi)

Wie zijn er betrokken?

Hoe voert de provincie toezicht uit?

- Cyclisch proces
 - Gedurende het jaar: analyse financiële documenten, ambtelijke en bestuurlijke gesprekken
 - December: toezichtbrief met toezichtvorm
- Geen afzonderlijk toezicht op grondexploitaties, wel meer aandacht

Overwegingen voor PS

1. PS hebben controlerende rol bij het toezicht.
Er zijn geen redenen om deze niet ruimhartig in te vullen.

Toelichting:

- RUG Staatsrecht: “PS hebben altijd een rol”
- BZK: alleen controlerende rol bij artikel 12

Overwegingen voor PS

2. Heroverweeg de huidige afspraken met GS over de informatievoorziening

Toelichting:

- In 2006-2012 beknopte informatie via P&C-documenten
- Bijvoorbeeld: informatie over relatie tussen doelen, middelen en prestaties (aantal art. 12 gemeenten, aantal gemeenten onder preventief toezicht) en bijzondere thema's

Overwegingen voor PS

3. Wij geven PS in overweging om nog actiever te sturen op herstel van het evenwicht bij woningbouw en bedrijventerreinen

Toelichting:

- Signalen dat regionale afstemming nog niet voldoende functioneert. Dit leidt tot overcapaciteit.
- Aan de vraagzijde gaat het om realistische prognoses
- Relatie tussen toezichtrol & ruimtelijke rol en verantwoordelijkheidsvraag

Overwegingen voor GS

4. Denk na over meer betekenisvolle invulling toezicht voor gemeente(rade)n: meedenken en adviseren
5. Bepaal gewenste en noodzakelijke diepgang en daarvoor benodigde capaciteit en expertise: bundel kennis tussen provincies
6. Evalueer regelmatig
7. Zet risicoanalyse en afwegingen over oordeel concreet en gestructureerd op papier
8. Informeer gemeenteraden proactiever over resultaten
9. Intensiveer contacten met accountants en interne beleidsafdelingen
10. Faciliteer proactief het contact tussen gemeenten onderling

Overwegingen voor GS

4. Denk na over een meer betekenisvolle invulling van de financiële toezichtrol

Toelichting:

- De wet laat ruimte voor een brede invulling
- Uitgangspunt blijft het beoordelen van de (meerjaren)begroting op evenwicht, maar provincie kan meer doen waardoor betekenis toeneemt
- Bijvoorbeeld meedenken en adviseren

Overwegingen voor GS

5. Bepaal de gewenste en noodzakelijke diepgang van het financieel toezicht - en de daarvoor benodigde capaciteit en expertise - om problemen vroegtijdig te signaleren

Toelichting:

- Diepgaandere analyse nodig voor grondexploitaties, maar ook bijvoorbeeld voor PPS-constructies
- Gezien ontwikkeling IBT (afname in toezichtlast) moeten scherpere keuzes gemaakt worden

Overwegingen voor GS

8. Informeer de gemeenteraad proactiever over (de resultaten van) financieel toezicht

Toelichting:

- Contact met gemeenten sinds 2009 intensiever geworden, maar kan nog stap gezet worden gezien rol gemeenteraad
- Bijvoorbeeld beter benutten toezichtbrief, organiseren presentaties en informatiesessies of een management letter bij toezichtbrief te voegen

Overwegingen voor GS

9. Intensiveer de contacten met accountants en interne beleidsafdelingen

Toelichting:

- Zonder toezichtlast te verhogen meer informatie benutten dan alleen openbare informatie van gemeenten
- Binnen de provincie gaat het om kennis en expertise over woningbouw, bedrijventerreinen, planeconomie

Voor verdere informatie en vragen:

Rekenkamer Oost-Nederland

telefoonnummer: 0570-665800

Nienke van der Beek

n.vanderbeek@rekenkameroost.nl

Suzanne Spenkelink

s.spenkelink@rekenkameroost.nl